

VANTAA

Pitkäkosken luonnonsuojelualue

Vantaa 2012

Joen ja metsän tunnelmaa

Pitkälampi luonnonsuojelualue sijaitsee Vantaan Ylästössä. Siellä joki on uurtanut alajuoksunsa entisen merenpohjan savikentän halki. Kasvillisuus kukoistaa jokivarren ravinteikkaassa maaperässä. Lehdon puut ovat kasvaneet erittäin korkeiksi, ja suurimmat yli satavuotiaat kuuset ja rauduskoivut lähentelevät jo kolmeakymmentä metriä.

Pitkälampi luontopolku mukailee joenrantaan. Polkua kulkiessa metsän ilme vaihtuu moneen kertaan. Kulkijaa myös seuraa viereisen joen äänimaisema, joka muuttuu veden virtauksen voimakkuuden mukaan hiljaisesta solinasta kosken jyrkimpään kohtaan kohinaksi.

Rentukat menestyvät vesistöjen reunalla.

Pensaistaan lehto tunnetaan

Toisin kuin kangasmailla on lehdossa yleensä monilajinen ja hyvin kehittynyt pensaskerros, johon kuuluu puiden taimien ohella myös varsinaisia pensaita. Pitkälampi pensaslajeja ovat muun muassa lehtokuusama, metsäruusu, koiranheisi ja taikinamarja. Märkimistä paikoista löytyy mustaherukkaa.

Helsingin puoleinen osuus mukaan lukien Pitkälampi rauhoitetulla alueella kasvaa yli 220 putkilokasvilajia. Merkittävä osa niistä on lehtojen ruohoja, joiden kukkaloisto on aina parhaimmillaan keväällä. Pitkälampi näyttäviä kevätkukki-joita ovat muun muassa leinikit, tähtimöt, vuokot sekä jokivarren rentukat.

Koiranheisi on Etelä-Suomen yleinen lehtopensas.

Pähkinäpensaat muodostavat yhtenäisen ja selvästi erottuvan aluspuuston latvuserroksen.

Luonnonhoito luo lehdon loistoa

Kuusi levisi Suomeen paljon myöhemmin kuin muut puulajimme. Kuusi on vahva kilpailija, joka sietää hyvin varjostusta ja voi lopulta syrjäyttää muut kasvit. Kuusen saatua ylivallan lehdossa sen eliöstö yksipuolistuu merkittävästi, niin kuin on tapahtunut suojelualueelle tehdyssä istutuskuusikossa. Hapan ja vähäravinteinen neulaskarikeränty paksuksi kerrokseksi ja huonontaa lehtokasvien kasvumahdollisuuksia.

Pitkäkösken lehtoja hoidetaan poistamalla alikasvoksen kuusia niin, että muun kasvillisuuden tukahduttavaa kuusitiheikköä ei pääse syntymään. Erityisesti kasvutilaa raivataan pähkinäpensaille. Niiden ravinteikas lehtikarikerä nopeasti maatuva ja parantaa lehtomullan ominaisuuksia. Siitä taas hyötyvät monet lehtojen vaateliaat kasvilajit ja niitä ravinnokseen käyttävät eläimet.

Pitkäkösken suojelun historiaa

Viljo Erkamo, joka toimi Helsingin yliopiston kasvitieteen dosenttina, kirjoitti ehdotuksessaan Helsingin seudun luonnonsuojelukohteiksi vuonna 1949 Haltiavuoren metsäalueesta seuraavaa:

”Kaunein osa siitä, Vantaan Pitkäkösken kohdalla oleva laakso molempine rantoineen ja komeaa kuusikkoa kasvava metsäkaistale, joka retkeilijän saadessa täällä vapaasti liikkua pian kuluisi aluskasvillisuudeltaan viheliäiseksi, olisi määrättävä yleiseksi luonnonsuojelualueeksi. Yleisön liikkuminen täällä rajoitetaisiin silloin vartavasten raivatuille poluille, ja muu luonto säilyisi koskematta.”

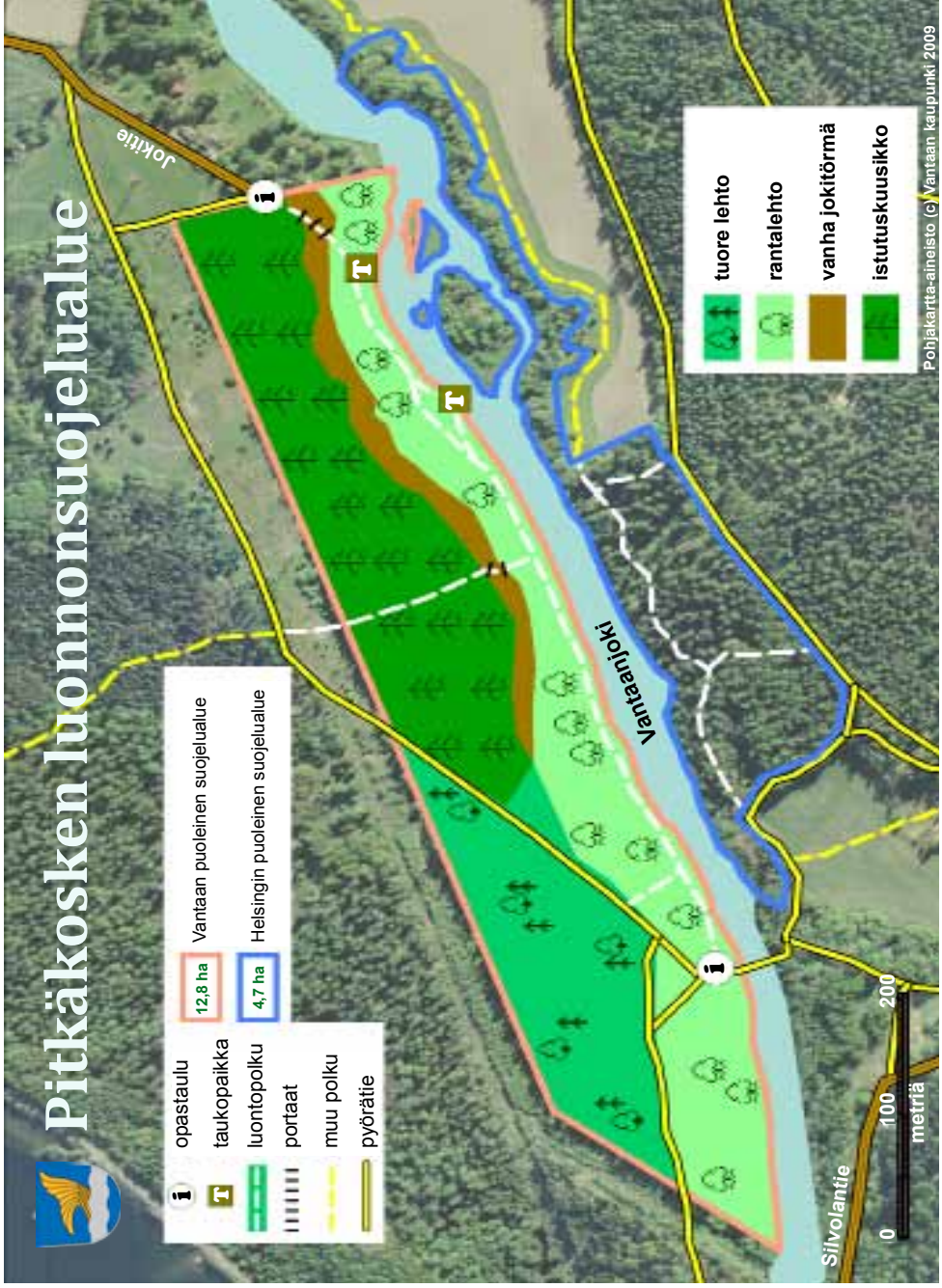
Rinnelehdot molemmin puolin jokea rauhoitettiin vuonna 1984. Vuonna 2007 suojeltiin 4,6 lisähehtaaria Vantaan puolelta, jossa rauhoitusalueen laajuus on nykyisin noin 12,8 hehtaaria.

Pitkälkosken luonnonsuojelualue

	opastaulu		12,8 ha	Vantaan puoleinen suojelualue
	taukopaikka		4,7 ha	Helsingin puoleinen suojelualue
	luontopolku			
	portaat			
	muu polku			
	pyörätie			

	tuore lehto
	rantalehto
	vanha jokitorrma
	istutuskuusikko

Vantaanjoki muuttuu ajassa

Vantaanjoki saa alkunsa Riihimäen naapurikunnasta Hausjärveltä, Kanta-Hämeestä, ja purkaa vetensä noin sata kilometriä myöhemmin Itämereen Helsingin Vanhankaupunginlahdella.

Alun perin Vantaanjoki laski mereen nykyisen Mätäojan kautta, kunnes ajanlaskumme alun aikoihin joki mursi uuden reitin Kaivokselan kohdalla noin 1,3 kilometriä Pitkääkoskesta pohjoiseen ja alkoi virrata nykyistä uomaansa. Pitkääkoski on alajuoksun harvoja kohtia, joissa suhteellisen nuori joki on ehtinyt kuluttaa uomansa peruskallioon asti.

Vantaanjoen 43 nimetystä koskesta on 1 100 metrin pituinen Pitkääkoski toiseksi pisin. Pitkään kosken matkalla on pudotusta viitisen metriä.

Kaloja ja kalastajia

Vantaanjoessa elää särkien, ahventen ja haukien lisäksi muun muassa töröjä, turpia, kivisimppuja ja kauas Sargassomerelle kutemaan vaeltavia ankeriaita. Virkistyskalastajien toivelistan saalis-kalat lohi, taimen ja harjus lisääntyvät Vantaanjoessa luontaisesti, mutta päätyvät harvoin saaliiksi. Kalastajia varten jokeen lasketaan pyyntikokoisia kirjolo-hia, joita havitellaan viehein ja perhoin Pitkääkoskenkin alueella.

Myös saukko on kiinnostunut joen kaloista, mutta kelpuuttaa ravinnokseen myös sammakoita, äyriäisiä, nilviäisiä ja hyönteisiä. Suomesta lähes sukupuuttoon metsästetty saukko on rauhoituksen myötä tekemässä hiljalleen paluuta vanhoille asuinsijoilleen. Pitkääkosken alueella niitä nähdään vuosittain.

Syyssateiden aikaan ja alkukesällä Pitkääkoskessa velloo paljon vettä, kuivakausien aikana koski rauhoittuu huomattavasti.

Hiekkapohjalla elävät vuollejokisimpukat suodattavat ravintonsa vedestä asettuen virtausta vasten niin, että vesi virtaa ripsireunaisesta hengitysausokosta sisään ja sileäreunaisesta hylkyaukosta ulos.

Merkittäviä nilviäisiä

Vuollejokisimpukka on virtaavien vesien laji, joka lähes kolmikymmenvuotisen elämänsä aikana ehtii kasvaa noin kymmentimentiksi. Hedelmöitys ja munien kuoriutuminen tapahtuu emosimpukan kiduksissa, josta nilviäinen lennättää pienet toukat virran vietäväksi. Toukilla on muutama päivä aikaa etsiä kalan kiduksiin, missä kehitys jatkuu loisien noin kuukauden ajan.

Seuraavassa vaiheessa toukat jättävät väli-isäntänsä ja jatkavat kasvuaan kohti aikuisuutta joen pohjaan kaivautuneina. Jos onni käy, pohjahiekassa on riittävän

hyvä vedenkierto, jolloin simpukan alkujen kehitys kohti nelivuotiaana saavutettavaa sukukypsyyttä voi jatkua.

Simpukat viettävät joen pohjalla näkyvätöntä elämää, mutta ovat näkyvästi esillä koko Vantaanjoen suojelua ajatellen. Vuollejokisimpukka on Suomessa uhanalainen ja Euroopan unionin puitteissa tiukasti suojeltu laji, jonka elinpaikkoja ei saa heikentää. Muun muassa pääuomansa merkittävän vuollejokisimpukkaesiintymän vuoksi suuri osa Vantaanjokea julistettiin Natura 2000 -alueeksi vuonna 2012.

Lehdon lintuja

Pitkäkosken lehdossa on runsas ja monipuolinen linnusto. Pesiviä lajeja on kolmisenkymmentä, ja lintujen tiheys on noin 1 200 pesivää paria neliökilometrillä.

Tiheässä lehvästössä linnut yleensä kuulee helpommin kuin näkee. Lajin tunnistaminenkin on monesti paljon helpompaa äänen perusteella. Pitkäköskella pesivät samaan lintusukuun kuuluvat pajulintu, sirittäjä, tilitalti ja koko Suomessa

Pajulintu on eteläisen Suomen yleisin pesimälintu.

harvinainen idänuunilintu ovat vaikeita ja usein maastossa mahdottomia erottaa toistaan ulkonäön perusteella, mutta laulut ovatkin sitten tyystin erilaiset.

Kuoriaisia lahoppuussa

Suomen noin 3 700 kovakuoriaislajista kahdeksisensataa elää lahoavassa puuaineksessa. Tikat hakkaavat pois kaaman

kuolleista puista kovakuoriaisia ja niiden toukkia etsiessään, jolloin hyönteisten monesti koristeelliset syöntikuviot paljastuvat.

Lahoppuussa elävät kovakuoriaiset heijastavat hyvin ympäristön tilaa. Monipuolinen lajisto on yleensä merkinä koko metsäluonnon elinvoimaisuudesta ja vakaudesta. Yhden puulajin tasaikäiset ja tasalautuiset metsiköt altistuvat paljon helpommin esimerkiksi kaarnakuoriaisten ja muiden hyönteisten aiheuttamille tuhoille.

Komea nelivyojäärä elää toukkanahossa lehtipuussa.

Pohjakkartta-aineisto (c) Vantaan kaupunki 2011

Pitkälampi luontopolku kutsuu.

Vantaan kaupungin ympäristökeskus
 Pakkalankuja 5
 01510 Vantaa
 puh. (09) 8392 4426
www.vantaa.fi

Yhteydet Pitkälampelle ovat hyvät kevyenliikenteen väyliä pitkin (oheisessa kartassa vihreällä). Lähimmät linja-autopysäkit Silvolassa ja Ylästössä ovat noin kilometrin päässä. Lisäksi läheisen Pitkälampi ulkoilumajan yhteydessä on paikoitusalue.

Liikkuminen alueella on helppoa. Joki-rannan tuntumassa mutkittelleen luontopolun molemmissa päissä on opastaulu. Rinteen jyrkimpään kohtaan on tehty portaatt. Retkeilijöitä varten polun varteen on laitettu pöytä ja penkit, sekä rannan katse-lulava, josta voi ihastella jokimaisemaa.

Retkeilijöiden on muistettava, että lehdon kasvillisuus kuuluu helposti. Liikkuminen onkin sallittua luonnonsuojelualueella vain erikseen merkityillä reiteillä. Lemmikkien irtipitäminen ja pyöräily ovat kiellettyjä.

Etusivun kevättähtimö ja sivujen 2, 7 ja 8 kuvat: Jaako Vähämäki. Sivun 6 kuva: Reetta Ljungberg. Muut kuvat, teksti, kartat ja taitto: Jarmo Honkanen. Paino: Vantaan kaupungin paino